

Strategic Assessment of the Compliance of Current Laws with the General Policies of the Resistance Economy

Mahdi Khoshkhooy

Assistant Professor, Faculty of Economics and Political Science, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran (Corresponding Author)

Email: m.khoshkhooy.sbu.ac.ir

 0009-0000-8460-6138

Nasim Ghobashi

Ph.D. Graduate in Economics, Shahid Chamran University; Strategic Research Institute, Tehran, Iran

Email: nasimghobashi@yahoo.com

Abstract

The issuance of the General Policies of the “Resistance Economy” on 18 February 2014 (29 Bahman 1392) aimed to position Iran as the leading economic power in the region, emphasizing a knowledge-based and justice-oriented economy. After more than a decade, a necessary preparatory measure is to evaluate the extent to which existing laws comply with the objectives of these general policies. This evaluation requires two main assessments: first, examining the alignment of sector-specific or directly related laws with the general policies; and second, identifying inconsistencies in other existing laws. In this study, employing a descriptive-analytical approach, both categories of laws were identified and analyzed, encompassing 26 fully relevant laws and 39 related laws. The results indicate that, among the 24 clauses of the general policy, 11 clauses show partial or repeated inconsistencies with current legislation, 19 clauses are aligned (compliant), 5 clauses have been completely overlooked, and 10 clauses require attention in at least eight of the relevant laws. Furthermore, among the 26 identified relevant laws, the laws on “Enhancement of Agricultural and Natural Resources Productivity,” “Removal of Barriers to Competitive Production and Strengthening the National Financial System,” and “Continuous Improvement of the Business Environment” emerge as the most closely aligned with the general policies. Conversely, within the full body of existing legislation, the laws on the “Central Bank of the Islamic Republic of Iran,” the “Amendment of Certain Provisions of the Government Financial Regulations (2),” and the “Regulation of Certain Government Financial Rules” exhibit the highest degree of inconsistency with the related general policies.

Keywords: General Policy, Resistance Economy, Compliance, Inconsistency with General Policy

Extended Abstract

Introduction

The announcement of the general policies of the resistance economy was made on February 19, 2013, with the aim of transforming Iran into the leading economic power in the region, centered on a knowledge-based and justice-oriented economy. After more than a decade, one of the necessary preparatory measures is to assess the degree of compliance of current laws with the objectives of the general policy, which itself requires two reviews: assessing the degree of alignment of specific or related laws with the general policy, and assessing the degree of discrepancies in other current laws.

Methods

The present study, using a descriptive-analytical method, seeks to assess the compliance of current laws with the relevant general policy. A review of the titles and provisions of the country's current laws shows that the issue of compliance with the general policy of the "resistance economy" is not relevant in most of them, and only a limited number of laws (26 laws) are relevant and require examination. For other laws, an assessment of the degree of non-conformity of the law with the general policy is sufficient.

Results and Conclusions

The results of the evaluation in the present study regarding the extent of alignment between existing laws and the General Policies of the Resilient Economy indicate that, among the 24 clauses of the aforementioned general policy, some have encountered inconsistencies (conflicts) in the reviewed laws, some demonstrate alignment (compliance or harmony), and some have been overlooked or not pursued at all.

- ❖ Based on the obtained results, among the 26 identified relevant laws, the following can be highlighted as the most important laws aligned with the said general policy:
- ❖ Law on Increasing Productivity in the Agricultural Sector and Natural Resources; pursuing 11 clauses out of the 24 clauses of the general policy;
- ❖ Law on Removing Obstacles to Competitive Production and Improving the Financial System of the Country; pursuing 8 clauses out of the 24 clauses of the general policy;
- ❖ Law on Continuous Improvement of the Business Environment; pursuing 8 clauses out of the 24 clauses of the general policy.
- ❖ On the other hand, among all existing laws, the following can be regarded as those with the highest level of inconsistency (conflict) with the relevant general policy:
- ❖ Law of the Central Bank of the Islamic Republic of Iran; with 7 conflicting provisions relative to the general policy;
- ❖ Law Amending Certain Provisions of the Law on Regulating Certain Financial Regulations of the Government (2); with 5 conflicting provisions relative to the general policy;

- ❖ Law on Regulating Certain Financial Regulations of the Government; with 4 conflicting provisions relative to the general policy.

The results of the study indicate that, among the 24 clauses of the aforementioned general policy, 11 clauses have been repeatedly contradicted in current laws, 19 clauses have been harmonized (aligned), 5 clauses have been completely ignored and not followed, and 10 clauses of the general policy require attention in at least 8 cases of related laws.

Side Findings

The key point is that the compliance (alignment) of laws with each of the general policy clauses does not necessarily mean the desired realization of that clause. This is because the effectiveness of each law in achieving the goals of the general policy will vary depending on, first, what other decisive factors in realizing the clause in question are not addressed in the law; second, the quality of the formulation of the relevant law's implementing regulations and bylaws; and third, the quality of the institutional arrangements, division of labor, and cooperation among the agencies involved in implementing the law.

Policy Recommendations and Suggestions

Addressing the findings of this compliance or matching study in a principled manner requires attention to the following policy and strategic recommendations:

1. Studies, including the present research, indicate that some of the reasons for the inconsistency between current laws and the General Policies of the Resilient Economy should be sought within the policies themselves. Given the weakness of the policy-making and policy-writing system in the country, reforming it has become essential. Therefore, revising these policies and improving their quality—with the aim of strengthening their directive power and binding force at every stage of legislation and implementation—appears necessary. In this regard, conducting complementary related studies seems both essential and path-breaking.
2. Considering the large number of areas and topics covered by the General Policies of the Resilient Economy, and the fact that their realization requires the pursuit of specific actions across various economic sectors, it is inevitable—during the process of rewriting the existing policies—to explicitly identify within the policies themselves those domains and clauses that necessarily require dedicated and specialized laws and regulations. This step will help achieve the maximum realization of the policies' objectives through the formulation of appropriate laws and regulations.
3. After revising the relevant General Policies, and with the aim of resolving inconsistencies between existing laws and these policies, it is recommended that a specialized committee be formed—in collaboration with the Islamic Consultative Assembly (Parliament), the Expediency Discernment Council, and other branches of

- government—under the supervision of the Expediency Discernment Council or the Parliament, tasked with preparing proposed amendments to the relevant laws.
4. Since aligning current laws with the General Policies alone is not sufficient to achieve the embedded objectives of these policies, it is essential—in order to maximize the realization of the intended goals—to first thoroughly identify and define the macro and sectoral requirements. This includes recognizing the necessary environmental and contextual pathways and components, as well as the appropriate institutional, legal, regulatory, executive, and supervisory arrangements. Subsequently, the requirements for effective and efficient legislation should be addressed and pursued alongside other key components. For this purpose, conducting applied studies related to understanding the macro and sectoral requirements for realizing the objectives of the General Policies is essential.
 5. Establishing a specialized, macro-oriented, and dynamic platform or mechanism to identify and fulfill macro, sectoral, institutional, legal, executive, and supervisory requirements—and to ensure the provision of each of them—appears vital. This platform must operate under high-level governing institutions such as the Expediency Discernment Council, yet remain distinctly different from existing procedures and commissions. This is because if the current procedures had been sufficiently effective, the existing deficiencies would either not have emerged or would already be on the path to correction.

E-ISSN: 2588-6525 / Center for Strategic Research / The Scientific Journal of Strategy

Journal of "The Scientific Journal of Strategy" © 11 years by Center for Strategic research is licensed under [CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

 10.22034/rahbord.2025.539069.1841

ارزیابی راهبردی میزان انطباق قوانین جاری با سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی

مهدی خوشخوی

استادیار دانشکده اقتصاد و علوم سیاسی دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
Email: m.khoshkhooy.sbu.ac.ir 0009-0000-8460-6138

نسیم قباشی

دانش‌آموخته دکتری اقتصاد دانشگاه شهید چمران، پژوهشکده تحقیقات راهبردی، تهران، ایران
Email: nasimghobashi@yahoo.com

چکیده

ابلاغ سیاست‌های کلی «اقتصاد مقاومتی» در ۲۹ بهمن ۱۳۹۲ با هدف تبدیل ایران به قدرت اقتصادی اول منطقه با محوریت اقتصاد دانش‌بنیان و عدالت‌محور صورت پذیرفت. با گذشت بیش از یک دهه یکی از اقدامات زمینه‌ساز لازم، ارزیابی میزان انطباق قوانین جاری با اهداف سیاست کلی مزبور است که خود مستلزم دو بررسی است: ارزیابی میزان هم‌راستایی قوانین اختصاصی مرتبط با سیاست کلی و ارزیابی میزان مغایرت‌های موجود در سایر قوانین جاری. در این مطالعه، به منظور ارزیابی میزان مطابقت قوانین جاری با سیاست‌های کلی مزبور و با بهره‌گیری از روش توصیفی-تحلیلی، هر دو دسته قوانین فوق (در قالب ۲۶ قانون کاملاً مرتبط و ۳۹ قانون ذی‌ربط) احصا و بررسی گردید. نتایج بررسی‌ها حاکی از آن است که در بین بندهای ۲۴ گانه سیاست کلی مذکور، ۱۱ بند در قوانین جاری بعضاً به دفعات مورد مغایرت قرار گرفته، ۱۹ بند مورد مطابقت (هم‌راستایی) واقع شده، ۵ بند به‌کلی مغفول واقع شده و دنبال نشده‌اند و ۱۰ بند سیاست کلی حداقل در ۸ مورد از قوانین مرتبط نیازمند توجه دانسته شده است. همچنین در میان ۲۶ قانون مرتبط احصاشده، قوانین «افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی»، «رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور» و «بهبود مستمر محیط کسب‌وکار» را می‌توان به‌عنوان مهم‌ترین قوانین هم‌راستا با سیاست کلی مزبور نام برد. از طرفی در میان کلیه قوانین موجود، قوانین «بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران»، «الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)» و «تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت» را می‌توان به‌عنوان قوانین دارای بیشترین میزان مغایرت با سیاست کلی مربوطه قلمداد نمود.

کلیدواژه‌ها: سیاست کلی، اقتصاد مقاومتی، انطباق و عدم مغایرت با سیاست کلی

طبقه‌بندی JEL: H70, O13, L13, K20

مقدمه و بیان مسئله

ابلاغ سیاست‌های کلی «اقتصاد مقاومتی» از سوی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در راستای اجرای بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی و پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام، در ۲۹ بهمن ۱۳۹۲ با هدف تبدیل ایران به قدرت اقتصادی اول منطقه با محوریت اقتصاد دانش‌بنیان و عدالت محور و با تأکید بر این امر که «اقتصاد مقاومتی خواهد توانست در بحران‌های رو به افزایش جهانی، الگویی الهام‌بخش از نظام اقتصادی اسلام را عینیت بخشد و زمینه و فرصت مناسب را برای نقش‌آفرینی مردم و فعالان اقتصادی در تحقق حماسه اقتصادی فراهم کند» صورت پذیرفت. با گذشت بیش از یک دهه از ابلاغ این سیاست کلی، ضروری می‌نماید ارزیابی مشخصی از میزان پیگیری اهداف و بندهای تعبیه‌شده در آن به‌ویژه از طریق قوانین صورت گیرد.

با عنایت به اینکه بررسی میزان مطابقت قوانین جاری کشور با سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، مسئله هدف مطالعه حاضر را تشکیل می‌دهد، این مطالعه بر آن است که به بررسی میزان مطابقت قوانین جاری کشور با سیاست کلی مزبور بپردازد. در این راستا لازم است قوانین مختلف دخیل در موضوعات مورد هدف در این سیاست کلی، احصا شده و با روشی اصولی مورد ارزیابی قرار گیرد. از طرفی ارزیابی میزان مطابقت قوانین با اهداف سیاست کلی مستلزم ارزیابی دو چیز خواهد بود که در این مطالعه دنبال می‌شود: میزان هم‌راستایی قوانین مرتبط با سیاست کلی؛ و احياناً میزان مغایرت‌های موجود در قوانین جاری. بر این اساس مطالعه حاضر پس از مروری بر پیشینه موضوع و روش‌شناسی مطالعه در بخش‌های اول و دوم، به ارزیابی مفاد اصلی سیاست کلی موردنظر در بخش سوم می‌پردازد. سپس در بخش چهارم قوانین جاری موردنظر برای انطباق‌سنجی از بین قوانین موجود احصا و معرفی شده و در بخش پنجم براساس روش مورد اتخاذ، به ارزیابی میزان انطباق قوانین مربوطه با اهداف سیاست کلی پرداخته می‌شود. در نهایت نتایج مطالعه در بخش آخر ارائه می‌گردد.

۱. پیشینه و ادبیات پژوهش

مطالعات داخلی و خارجی متعددی را می‌توان نام برد که به مفهوم انطباق با سیاست‌های کلان اقتصادی یا مقوله اقتصاد مقاومتی پرداخته باشد نظیر:

«ویگانگت و همکاران»^۱ (۲۰۲۴) که به بررسی سازوکارهای هماهنگی جهت اثرگذاری بر اهداف توسعه پایدار و انطباق سیاست‌های ملی می‌پردازد.

«ظفر و مصطفی»^۲ (۲۰۲۰) چهارچوب‌های قانونی در اقتصادهای درحال توسعه (مانند پاکستان و هند) را برای انطباق با سیاست‌های تاب‌آوری اقتصادی بررسی و بر حمایت از بازارهای تولید و نیروی کار تمرکز می‌نماید.

«اسمیت و لی»^۳ (۲۰۱۸) هم‌راستایی چهارچوب‌های قانونی و نظارتی با سیاست‌های خوداتکایی اقتصادی در کشورهای شرق آسیا (مانند کره جنوبی و مالزی) را با استفاده از شاخص‌های انطباق تحلیل می‌کند.

پروژه «MLE»^۴ (۲۰۱۷) در سطح کشورهای اروپایی درباره نحوه هم‌سویی و هماهنگی سیاست‌های کلان تحقیق و توسعه ملی انجام پذیرفته است.

سند رسمی برنامه توسعه سازمان ملل (UNEP^۵-۲۰۱۵) درباره روش‌های ایجاد سازوکارهای انطباق و ارزیابی هم‌سویی سیاست‌ها با اهداف توسعه پایدار تدوین یافته است.

بهرامی و برزگر (۱۴۰۴) به بررسی حقوقی و قانونی انطباق قوانین موجود با سیاست‌های اقتصاد مقاومتی پرداخته و چالش‌های حقوقی را تبیین کرده‌اند.

فشاری و همکاران (۱۳۹۸) به تبیین سیاست‌های ارزی متناسب با اهداف اقتصاد مقاومتی پرداخته و روند انطباق قوانین و سیاست‌های ارزی را بررسی کرده‌اند.

شقایق شهری (۱۳۹۸) اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در ایران از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ را با استفاده از شاخص ترکیبی و تحلیل سلسله‌مراتبی ارزیابی می‌کند و به‌طور غیرمستقیم به هم‌راستایی قوانین با نتایج سیاستی می‌پردازد.

سیف و سرلاب (۱۳۹۷) به ارزیابی راهبردی اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در برنامه پنجم توسعه پرداخته و شاخص‌هایی برای سنجش اثربخشی اقدامات ارائه داده است.

آقارزی و همکاران (۱۳۹۶) شاخص‌هایی برای سنجش تاب‌آوری اقتصادی ایران براساس سیاست‌های اقتصاد مقاومتی ارائه می‌دهند و به‌طور غیرمستقیم به چهارچوب‌های قانونی از طریق ارزیابی سیاستی می‌پردازد.

1. Wiegant et al.
2. Zafar & Mustafa
3. Smith & Lee
4. Mutual Learning Exercise
5. UN Environment Programme

مطالعات دیگری نظیر زمانیان و همکاران (۱۳۹۷) و قربانی و همکاران (۱۳۹۸) که پیرامون مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی به ارائه بحث پرداخته‌اند.

تنها وجه اشتراک این مطالعات با مطالعه حاضر، توجه به مسئله انطباق قوانین با سیاست‌های بالادستی یا توجه به پرداختن به مقوله اقتصاد مقاومتی است. اما بررسی‌ها نشان می‌دهد پیشینه مطالعات مرتبط با موضوع انطباق قوانین با سیاست‌های کلی مشخص بسیار محدود به نظر می‌رسد. در ادامه به معدود مطالعات که تاکنون در این زمینه انجام پذیرفته به اختصار اشاره می‌گردد.

مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۳۹۴) در نتایج گزارش به مسلسل ۱۴۶۲۷ خود که به بررسی نسبت برنامه‌های سوم، چهارم و پنجم توسعه به صورت تطبیقی و به لحاظ مفهومی با سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی پرداخته است، بیان می‌دارد که احتمالاً مسئله عدم کامروایی سیاست‌ها، مربوط به کیفیت قانون‌گذاری و یا کیفیت اقدامات و سیاست‌ها و یا هر دو است. طبق این مطالعه، در اکثر موارد، قوانین توسعه درباره مفهوم اقتصاد مقاومتی به بیان کلیاتی اکتفا کرده و منظومه‌ای از بسترها، نهادها و روندها را بنیان نگذاشته‌اند. این مطالعه در خصوص مغایرت‌های احتمالی قوانین با سیاست‌های کلی برنامه‌ها ساکت بوده و به بررسی آن نپرداخته است. همچنین این مرکز در مطالعه‌ای دیگر (۱۳۹۶) به مسلسل ۱۵۳۷۸ با بررسی احکام و مواد مصوبات برنامه ششم توسعه مجلس و میزان تطابق آن با سیاست‌های کلی، به این نتیجه رسیده است که هرچند اکثریت قریب به اتفاق بندهای سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه و اقتصاد مقاومتی توسط مصوبات مجلس پوشش داده شده‌اند، اما این تطابق به آن معنا نیست که بندهای سیاست‌های کلی با این احکام تحقق می‌یابند. چه اینکه این احکام تنها بخشی از الزامات تحقق بندهای مربوطه محسوب می‌شود.

مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری در مطالعه خود در سال ۱۳۹۷ به بررسی میزان انطباق لایحه بودجه ۱۳۹۸ با سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی شامل: حمایت از معیشت عمومی و عدالت اجتماعی، حمایت از تولید و اشتغال، افزایش نقش بخش خصوصی در اقتصاد، حمایت از صادرات، حمایت از تولید محصولات استراتژیک، افزایش پایداری بودجه در مقابل تحریم‌ها و شوک‌ها و افزایش شفافیت و انضباط بودجه‌ای پرداخت. براساس نتایج این مطالعه در لایحه مذکور رویکردهای پنج‌گانه اقتصاد مقاومتی شامل درون‌زایی، برون‌گرایی، عدالت‌بنیانی، دانش‌بنیانی و مردمی شدن مورد توجه قرار گرفته‌اند. این مطالعه البته به سنجش مغایرت‌های لایحه مذکور با سیاست‌های مزبور و نحوه احصای آن نپرداخته است.

موسی‌زاده و حاج‌علی‌خمسه (۱۳۹۷) در مطالعه خود با پرداختن به این پرسش که «مرجع ذی‌صلاح در خصوص احراز متابعت قوانین عادی با سیاست‌های کلی نظام، (انطباق) قوانین با سیاست‌ها را باید بررسی کند یا صرفاً (عدم مغایرت) آن‌ها را؟» به این پاسخ دست می‌یابد که به‌طور کلی، مجلس هنگام قاعده‌گذاری در خصوص یک موضوع با دو فرض مواجه است؛ فرض اول وجود سیاست‌های مصوب در خصوص آن موضوع و فرض دوم، نبود سیاست‌هایی است که به‌طور خاص، موضوع مدنظر جهت قانون‌گذاری را هدف قرار داده باشد. بر این اساس، قانون‌گذار در فرض اول مکلف به حرکت در جهت تحقق انطباق قانون با سیاست‌ها و در فرض دوم، مکلف به تأمین عدم مغایرت قانون با سیاست‌ها است.

مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۴۰۲) در گزارش به مسلسل ۱۹۱۱۲ خود که به بررسی تطابق یا عدم تطابق بخش قضایی لایحه برنامه هفتم توسعه با سیاست‌های کلی برنامه پرداخته است، با روش توصیفی به این موضوع می‌پردازد که بخش قضایی لایحه برنامه هفتم توسعه به چه میزان با سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه تطابق دارد. نتایج حاکی است که از ۲۳ حکم مستنبط از بخش قضایی سیاست‌های کلی برنامه هفتم، چهار مورد عیناً در احکام لایحه برنامه تکرار شده است، پنج مورد به‌صورت غیرکامل لحاظ شده و ۱۴ مورد فاقد حکم متناظر است که این میزان تطابق با سیاست‌های کلی، از منظر اصول قانون‌نویسی، نادرست عنوان شده است.

طحان نظیف و بهرامی حسن‌آبادی (۱۴۰۳) با استفاده از روشی توصیفی-تحلیلی و با اتخاذ رویکردی حقوقی، به این سؤال پاسخ داده است که چه شاخص‌هایی در احراز انطباق مصوبات مجلس با سیاست‌های کلی وجود دارد؟ در این مطالعه شاخص‌های یادشده در دو دسته شاخص‌های اصلی و شاخص‌های فرعی تفکیک شده است و مواردی چون «احراز جامعیت و شمول»، «تفصیل کافی احکام»، «تناسب با اولویت‌ها» در بخش شاخص‌های اصلی و مصادیقی چون «احراز ثبات و استمرار نسبی هنجارها»، «استناد هنجارها به احکام سیاستی»، «عدم تعارض در آثار هنجارها»، «کارایی و اثربخشی سازوکارهای اجرا»، «ضمانت اجرای لازم و متناسب» در بخش شاخص‌های فرعی عنوان شده است.

همچنین به منظور بررسی میزان انطباق قوانین جاری با یک سیاست کلی، ابتدا لازم است ادبیات موضوع از طریق مرور مفاد و احصا محورهای اصلی مندرج در سیاست کلی موردنظر ارزیابی گردد. به‌طور خلاصه محورهای کلیدی موردنظر در بندهای

۲۴گانه سیاست‌های کلی «اقتصاد مقاومتی» را می‌توان به شرح جدول شماره (۱) برشمرد.

جدول ۱: محورهای اصلی سیاست کلی «اقتصاد مقاومتی»

ردیف	محور	ردیف	محور	ردیف	محور
۱	توسعه کارآفرینی و به حداکثر رساندن مشارکت اقتصادی	۹	اصلاح و تقویت همه‌جانبه نظام مالی کشور	۱۷	افزایش سهم درآمدهای مالیاتی
۲	افزایش نوآوری و سهم تولید و صادرات محصولات دانش‌بنیان	۱۰	حمایت همه‌جانبه هدفمند از صادرات کالاها و خدمات	۱۸	افزایش سالانه سهم صندوق توسعه ملی از منابع صادرات نفت و گاز
۳	رشد بهره‌وری در اقتصاد و توجه به مزیت‌های مناطق کشور	۱۱	توسعه حوزه عمل مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور	۱۹	شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن
۴	استفاده از ظرفیت اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها در بهبود اقتصاد	۱۲	توسعه پیوندهای راهبردی با کشورها و سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای	۲۰	تقویت فرهنگ ایجاد ارزش افزوده و اعطای نشان اقتصاد مقاومتی
۵	ارتقای آموزش، مهارت، خلاقیت و کارآفرینی	۱۳	مقابله با ضربه‌پذیری صادرات نفت و گاز و افزایش صادرات انرژی	۲۱	تبیین ابعاد اقتصاد مقاومتی و گفت‌وگوهای آن
۶	اولویت تولید محصولات راهبردی و تنوع‌بخشی به مبادی تأمین و واردات	۱۴	افزایش ذخایر راهبردی نفت و گاز کشور	۲۲	ایجاد توان آفندی، افزایش هزینه تحریم برای دشمن و طرح واکنش هوشمند به آن

شماره	محور	شماره	محور	شماره	محور
۷	تأمین امنیت غذایی و درمانی	۱۵	افزایش ارزش افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز	۲۳	شفاف و روان‌سازی نظام توزیع و قیمت‌گذاری
۸	اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی	۱۶	تحول اساسی در ساختارهای کشور و منطقی‌سازی اندازه دولت	۲۴	افزایش پوشش استاندارد برای کلیه محصولات داخلی

منبع: متن سیاست‌های کلی «اقتصاد مقاومتی»

۲. روش‌شناسی پژوهش

جامعه آماری هدف در مطالعه حاضر، متشکل از کل قوانین جاری کشور خواهد بود که بررسی داده‌های مربوطه در سامانه ملی قوانین و مقررات کشور نشان می‌دهد تعداد قوانین موجود (از جهت تعداد عناوین) به بیش از ۱۲۵۵۰ مورد می‌رسد.^۱ اکنون پرسشی که در خصوص نحوه انطباق‌سنجی قوانین جاری با یک سیاست کلی ابتدائاً خودنمایی می‌کند آن است که با توجه به تعدد بسیار بالای تعداد قوانین موجود در کشور، روش انطباق‌سنجی در مطالعه حاضر به چه صورت خواهد بود؟ در پاسخ به این پرسش کلیدی، نکات زیر قابل ذکر است:

مطالعه حاضر با بهره‌گیری از روش توصیفی-تحلیلی به دنبال انطباق‌سنجی قوانین جاری با سیاست کلی مربوطه است که جزئیات آن به شرح زیر خواهد بود. بررسی عناوین و مفاد قوانین جاری کشور نشان می‌دهد مسئله انطباق‌سنجی با سیاست کلی «اقتصاد مقاومتی» در خصوص عمده آن‌ها موضوعیت نیافته^۲ و تنها تعداد محدودی از قوانین مطرح و مرتبط هستند که نیازمند بررسی خواهند بود.

۱. رجوع شود به وبگاه: <https://qavanin.ir>

۲. بسیاری از عناوین قانونی موجود در سامانه ملی قوانین و مقررات کشور، مربوط به یک موضوع خاص نظیر تعریف مجوزهای لازم در تعامل تجاری با کشوری خاص یا دیگر مصادیق جزئی وضع شده و تنها تعداد معدودی از قوانین هستند که کاربردی موسع داشته و عمدتاً شامل قوانین مادر در یک حوزه هستند.

در خصوص قوانینی که از جهت موضوعی مشمول انطباق‌سنجی با سیاست کلی مزبور می‌شوند، براساس آنچه در مطالعه موسی‌زاده و حاج‌علی‌خمسه (۱۳۹۷) و نیز به صورت تفصیلی‌تر در مطالعه طحان‌نظیف و بهرامی‌حسن‌آبادی (۱۴۰۳) آمده، قوانینی که از جهت موضوعی با سیاست کلی فوق یا بخشی از آن قرابت می‌یابد، نیازمند بررسی میزان انطباق کامل آن قانون با سیاست مزبور خواهد بود؛ بدین‌معنا که میزان هم‌راستایی مفاد قانون با بندهای سیاست کلی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد؛ اما در صورتی که سیاست کلی با موضوع مدنظر قانون قرابت نداشته باشد، ارزیابی میزان عدم مغایرت قانون با سیاست کلی کفایت می‌نماید.

به‌منظور انطباق‌دهی و مغایرت‌سنجی قوانین جاری با هر یک از سیاست‌های کلی، به‌طور کلی لازم است نکات زیر مورد توجه قرار گیرد:

۱. مفهوم مغایرت‌سنجی قوانین با سیاست‌های کلی به معنای احصای تعارضات و مغایرت‌های موجود در قوانین با یک سیاست کلی بوده و در خصوص کلیه قوانین، اعم از قوانین اختصاصی و مرتبط با سیاست کلی و سایر قوانین، موضوعیت می‌یابد. برخلاف مفهوم انطباق‌دهی قوانین با سیاست کلی که به معنای ارزیابی میزان هم‌راستایی قانون موردنظر با اهداف و بندهای سیاست کلی علاوه بر مغایرت‌سنجی است و منطقی‌اً در خصوص قوانین اختصاصی و مرتبط با یک سیاست کلی موضوعیت می‌یابد؛
۲. ارزیابی مغایرت و مطابقت احکام قانونی با سیاست‌های کلی، صرفاً از منظر اهداف کلی مندرج در هر حکم امکان‌پذیر است. در بسیاری از موارد اینکه اهداف ذکرشده در متن قانون تا چه حد به‌درستی محقق شود، بسته به کیفیت و نحوه تنظیم مقررات و آیین‌نامه‌های مرتبط خواهد بود؛ به‌گونه‌ای که گاهی به‌واسطه برخی مشکلات در اجرا - مانند تراحمات دستگاه‌های مجری یا ضعف در آیین‌نامه‌های مربوطه - یک قانون ممکن است نه‌تنها به اهداف خود دست نیابد، بلکه در عمل به ضد خودش تبدیل شود؛
۳. براساس نکته فوق، ارزیابی «میزان انطباق یا عدم مغایرت هر یک از قوانین با یک سیاست کلی» و ارزیابی «میزان موفقیت آن قانون در تحقق اهداف سیاست کلی مربوطه» دو امر کاملاً متمایز است. ارزیابی میزان توفیق یک قانون در تأمین اهداف سیاست کلی، امری کاملاً فراتحلیلی بوده که مستلزم بررسی فنی و تخصصی پیرامون هر یک از احکام قانونی در انطباق با بندهای سیاست کلی

موردنظر است که انتظار می‌رود در مسیر تدوین قوانین و نهایی‌سازی احکام قانونی این مهم تأمین شده باشد؛

۴. در خصوص اینکه مفاد ذکرشده در هر قانون تا چه حد در تأمین بند مورد نظر در سیاست کلی مربوطه مکفی خواهد بود، نیز نمی‌توان ارزیابی دقیقی را ارائه نمود. چراکه ممکن است اساساً تمامی الزامات تأمین بندهای سیاست کلی در یک قانون ننگند؛ ضمن اینکه ارزیابی این مقوله نیز خود نیازمند فراتحلیل بوده و در ابعاد مطالعاتی از این دست نمی‌گنجد. از این رو با توجه به تعدد بسیار بالای قوانین و احکام موجود در هر یک، آنچه در این مطالعه امکان بررسی خواهد داشت، صرفاً احصای احکام قانونی هم‌راستا-مغایر با هر یک از بندهای سیاست کلی در خصوص هر یک از قوانین کاربردی خواهد بود؛

۵. با توجه به اختلافی بودن نظرات کارشناسی در خصوص برخی موضوعات، مبنای تشخیص انطباق یا مغایرت مواد قانونی با بندهای سیاست کلی، نظر و رویکرد غالب کارشناسی در تحلیل آن موضوع است. نظر به تعدد موضوعات و مغایرت‌های قانونی احصاشده و از طرفی محدودیت در حجم مقاله، پیش‌فرض آن است که مخاطب، آشنایی کافی با هر یک از مباحث متعارف اقتصادی و نظرات غالب در آن دارد.

در ادامه با لحاظ نکات فوق و پس از مروری بر محورهای اصلی سیاست کلی مربوطه، ابتدا به احصای قوانین واجد موضوعیت انطباق‌سنجی با سیاست کلی پرداخته، سپس میزان هم‌راستایی قوانین کاملاً مرتبط و نیز میزان مغایرت‌های احتمالی سایر قوانین ذی‌ربط با بندهای سیاست کلی، مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

۳. احصای قوانین مورد نظر برای انطباق‌سنجی

در ادامه قوانین واجد موضوعیت برای انطباق‌سنجی با سیاست کلی مزبور که برای این منظور احصا شده، در دو دسته «قوانین اختصاصی و مرتبط» و «سایر قوانین ذی‌ربط» معرفی می‌گردد.

۳-۱. احصای قوانین اختصاصی و مرتبط با سیاست کلی

قوانینی که مفاد و احکام آن‌ها کاملاً مرتبط با برخی از مفاد سیاست کلی مزبور است را می‌توان در دو دسته کلی به شرح جدول شماره (۲) احصا نموده و جای داد.

جدول ۲: قوانین کاملاً مرتبط با سیاست کلی «اقتصاد مقاومتی»

ردیف	قوانینی که بعد از ابلاغ سیاست کلی به تصویب رسیده‌اند	ردیف	قوانینی که قبل از ابلاغ سیاست کلی به تصویب رسیده‌اند
۱	قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور	۱۴	قانون توسعه صنایع پتروشیمی
۲	قانون اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم	۱۵	قانون مقررات صادرات و واردات
۳	قانون رسیدگی به دارایی مقامات، مسئولان و کارگزاران	۱۶	قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری-صنعتی
۴	قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم	۱۷	قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی
۵	قانون اصلاح قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم	۱۸	قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران
۶	قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی	۱۹	قانون مبارزه با پول‌شویی
۷	قانون حمایت از توسعه صنایع پایین‌دستی نفت خام و میعانات گازی با استفاده از سرمایه‌گذاری مردمی	۲۰	قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات
۸	قانون اقدام راهبردی برای لغو تحریم‌ها و صیانت از منافع ملت ایران	۲۱	قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید به منظور تسهیل اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی
۹	قانون اصلاح قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز	۲۲	قانون هدفمند کردن یارانه‌ها
۱۰	قانون جهش تولید دانش‌بنیان	۲۳	قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات
۱۱	قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	۲۴	قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی
۱۲	قانون تأمین مالی تولید و زیرساخت‌ها	۲۵	قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار

ردیف	قوانینی که بعد از ابلاغ سیاست کلی به تصویب رسیده‌اند	ردیف	قوانینی که قبل از ابلاغ سیاست کلی به تصویب رسیده‌اند
۱۳	قانون شفافیت قوای سه گانه، دستگاه‌های اجرایی و سایر نهادها	۲۶	قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی در تأمین نیازهای کشور و تقویت امر صادرات

منبع: نتایج بررسی مطالعه حاضر

۳-۲. احصای لیست سایر قوانین ذی‌ربط

در چهارچوب نکات ذکرشده در بخش «روش مطالعه»، پس از بررسی عناوین قانونی موجود در سامانه ملی قوانین و مقررات کشور، نهایتاً موارد ذکرشده در جدول شماره (۳) - علاوه بر قوانین کاملاً مرتبط - به‌عنوان قوانینی که مغایرت‌سنجی آن‌ها با سیاست کلی مزبور موضوعیت دارد، احصا شده است.

جدول ۳: سایر قوانین ذی‌ربط با سیاست کلی «اقتصاد مقاومتی»

ردیف	عنوان قانون	ردیف	توضیحات
۱	قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران	۲۱	قانون اصلاح قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های اصل ۴۴
۲	قانون بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور	۲۲	قانون جهش تولید مسکن
۳	قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور	۲۳	قانون ساماندهی و حمایت از تولید و عرضه مسکن
۴	قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی	۲۴	قانون اصلاح ماده (۸) قانون ساماندهی و حمایت از تولید و عرضه مسکن مصوب ۱۳۸۷
۵	قانون تجارت	۲۵	قانون الحاق موادی به قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور
۶	قانون کار	۲۶	قانون تفسیر ماده (۳۶) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور

ردیف	عنوان قانون	ردیف	توضیحات
۷	قانون استخدام کشوری	۲۷	قانون حمایت از سرمایه‌گذاری‌های عمرانی و تولید ملی و اصلاح قانون بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور
۸	قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت	۲۸	قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی
۹	قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱)	۲۹	قانون تسهیل اعطاء تسهیلات بانکی و کاهش هزینه‌های طرح و تسریع در اجرای طرح‌های تولیدی و افزایش منابع مالی و کارآیی بانک‌ها
۱۰	قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)	۳۰	قانون تعاونی نمودن تولید و یکپارچه شدن اراضی در حوزه عمل شرکت‌های تعاونی روستایی
۱۱	قانون مالیات‌های مستقیم	۳۱	قانون اصلاح قانون تعاونی نمودن تولید و یکپارچه شدن اراضی در حوزه عمل شرکت‌های تعاونی روستایی
۱۲	قانون مالیات بر ارزش افزوده	۳۲	قانون عدم الزام سپردن وثیقه ملکی به بانک‌ها و دستگاه‌ها و سایر مؤسسات و شرکت‌های دولتی به منظور تسهیل سرمایه‌گذاری و ایجاد اشتغال ...
۱۳	قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز	۳۳	لایحه قانونی مربوط به تعیین مدیر یا مدیران موقت برای سرپرستی واحدهای تولیدی و صنعتی و تجاری و کشاورزی و خدماتی ...
۱۴	قانون مدیریت خدمات کشوری	۳۴	قانون ارتقاء کیفی تولید خودرو و سایر تولیدات صنعتی داخلی
۱۵	قانون محاسبات عمومی کشور	۳۵	قانون برگزاری مناقصات
۱۶	قانون تأمین اجتماعی	۳۶	قانون تشویق صادرات و تولید
۱۷	قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی	۳۷	قانون معافیت‌های مالیاتی مربوط به اجرای قانون گسترش مالکیت واحدهای تولیدی
۱۸	قانون اصلاح قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی	۳۸	قانون رفع محدودیت صادرات تولیدات کشاورزی و دامی

ردیف	عنوان قانون	ردیف	توضیحات
۱۹	قانون اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ و اصلاحات بعدی	۳۹	قانون گسترش مالکیت واحدهای تولیدی
۲۰	قانون اصلاح بند (۵) ماده (۶) و ماده (۲۱) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴		

منبع: نتایج بررسی مطالعه حاضر

۴. انطباق‌سنجی قوانین مرتبط با سیاست کلی

در این بخش با توجه به اهمیت احصای مغایرت‌های موجود در قوانین با سیاست کلی، ابتدا به ارزیابی میزان مغایرت قوانین مرتبط پرداخته، سپس نتایج ارزیابی میزان انطباق (هم‌راستایی) این قوانین با سیاست کلی ارائه می‌شود.

۴-۱. ارزیابی میزان مغایرت قوانین

بررسی ۲۶ قانون احصاشده مرتبط با سیاست کلی «اقتصاد مقاومتی» حاکی از آن است که حداقل ۸ مورد از بندهای سیاست کلی در موارد متعددی از احکام قوانین مرتبط به شرح جدول (۴) با مغایرت مواجه شده است.

جدول ۴: میزان مغایرت قوانین مرتبط با سیاست کلی در یک نگاه

عنوان قانون	شماره بند	مفاد بند سیاست کلی	بندهایی از سیاست کلی که در قانون مورد مغایرت قرار گرفته است	
			شماره ماده	مفاد ماده قانونی
اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم	۱۷	افزایش سهم درآمدهای مالیاتی	بند ۴۸	بند ۴۸- ماده (۱۹۲) قانون و تبصره آن به شرح زیر اصلاح می‌شود: ماده ۱۹۲- در کلیه مواردی که مؤدی یا نماینده او ... مغایرت با بند ۱۷ سیاست‌های کلی: با توجه به اینکه نرخ‌های مذکور در شرایط تورمی اقتصاد کشور به اندازه کافی کارگر نیست و از طرفی تنها به وضع جریمه بسنده شده است، به نظر می‌رسد این حکم در تأمین مقصود - که وصول درآمدهای

بندهایی از سیاست کلی که در قانون مورد مغایرت قرار گرفته است				عنوان قانون
مفاد ماده قانونی	شماره ماده	مفاد بند سیاست کلی	شماره بند	
مالیاتی است - از بازدارندگی کافی برخوردار نبوده و انگیزه فرار و اجتناب مالیاتی را از بین نمی‌برد.				
بند ۱- متن زیر به‌عنوان بند (۴) به ماده (۲) قانون الحاق و تبصره (۳) ماده مذکور حذف می‌شود ... مغایرت با بند ۱۹ سیاست‌های کلی: حتی در صورت تصمیم بر اعمال معافیت مالیاتی برای یک مجموعه، باید با نرخ صفر بر آن مالیات وضع نمود. این بدان معناست که شفافیت عملکرد آن مجموعه به منظور تأمین سلامت عملکرد آن رعایت می‌گردد.	بند ۱	شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن	۱۹	
... دستگاه‌های موضوع ماده (۲) و پیمانکاران آن‌ها در اجرای طرح‌ها (پروژه‌ها) مجازند ... مغایرت با بند ۹ سیاست‌های کلی: با توجه به اینکه تسهیلات ارزی در کشور با ریسک بالاتری نسبت به تسهیلات ریالی از جهت نکول شدن مواجه هستند، در صورت عدم قاعده‌گذاری صحیح در خصوص نحوه تخصیص منابع ارزی و عدم تأکید بر درآمدزایی ارزی طرح، ریسک تخصیص منابع ارزی در نظام بانکی افزایش می‌یابد.	۷	اصلاح و تقویت همه‌جانبه نظام مالی کشور	۹	حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی
... چ- دولت مجاز است در هنگام اعطای تعهد تنفس خوراک ... مغایرت با بند ۱۶ سیاست کلی: هرگونه تملک سهام توسط دولت باید منوط به تعیین ضوابط واگذاری فوری و اصولی آن به بخش خصوصی و مردم باشد. در غیر این صورت با سیاست‌های اصل ۴۴ و نیز	۳	تحول اساسی در ساختارهای کشور و منطقی‌سازی اندازه دولت	۱۶	حمایت از توسعه صنایع پایین‌دستی نفت خام و میعانات گازی با استفاده از

بندهایی از سیاست کلی که در قانون مورد مغایرت قرار گرفته است				عنوان قانون
مفاد ماده قانونی	شماره ماده	مفاد بند سیاست کلی	شماره بند	
بند ۱۶ سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در تعارض خواهد بود.				سرمایه‌گذاری مردمی
الف- دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری ... مغایرت با بند ۱۹ سیاست کلی: تجویز کلی انعقاد قرارداد با شرکت‌های دانش‌بنیان و عدم تعریف و شفافیت سازوکار و قواعد مناسب برای آن می‌تواند منجر به ایجاد رانت، تبانی و انحصار برای عده‌ای خاص شود. درحالی‌که نظیر آنچه در قانون برگزاری مناقصات مطرح است، در این مورد نیز باید تعیین گردد.	۷	شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن	۱۹	جهش تولید دانش‌بنیان
الف- استانداران سراسر کشور موظفند ... پ- یک جزء به‌عنوان جزء (۱۰) به بند «ب» ماده (۳۱) ... مغایرت با بند ۱۹ سیاست کلی: مشابه مورد قبل، در اینجا نیز به ضرورت کلی بهره‌گیری از ظرفیت شرکت‌های دانش‌بنیان اشاره گردیده درحالی‌که سازوکار و قواعد مشخصی برای آن تدبیر نشده است که می‌تواند محلی برای ایجاد امتیاز و رانت گردد.	۱۲			
ماده ۴- وظایف و اختیارات بانک مرکزی؛ مغایرت با بند ۹ سیاست کلی: یکی از لوازم مهم اصلاح نظام بانکی، تعیین تکلیف و حل‌وفصل ناترازی‌ها و زیان انباشته عظیم در ترازنامه بانک‌ها است که در زمره وظایف بانک مرکزی ذکر نشده است. حال آنکه مهم‌ترین مانع عملیاتی اصلاح سیستم همین امر است.	۴	اصلاح و تقویت همه‌جانبه نظام مالی کشور	۹	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

بندهایی از سیاست کلی که در قانون مورد مغایرت قرار گرفته است				عنوان قانون
مفاد ماده قانونی	شماره ماده	مفاد بند سیاست کلی	شماره بند	
تبصره ۱- در صورتی که مؤسسه اعتباری که به موجب این ماده ... مغایرت با بند ۹ سیاست کلی: در صورت عدم شناسایی سود خالص یا عدم کفایت آن برای افزایش سرمایه بانک دولتی، تکلیف مشخص نشده است. در حالی که تأمین کسری سرمایه بانک امری حیاتی و غیر قابل اغماض است.	۲۹			
تبصره- هیئت سرپرستی موقت موظف است در صورت احراز ... مغایرت با بند ۹ سیاست کلی: عدم تعریف فرایند حقوقی و قضائی تخصصی و اختصاصی برای این موارد منجر به عدم توفیق در تحقق مقاصد مربوطه و زمان بر شدن و غیر تخصصی شدن فرایند دادرسی می شود.	۳۱			
بانک مرکزی مجاز است در ازای دریافت اوراق ... مغایرت با بند ۹ سیاست کلی: قابل تمدید بودن تسهیلات مذکور بدون ذکر قید و شروط خاص به معنای نقض موقت بودن آن خواهد بود. در این صورت کارکرد این ابزار از تأمین کسری موقت نقدینگی در مؤسسه اعتباری به تأمین کسری دائم تبدیل می شود که قابل قبول نیست.	۴۶			
الف- بانک مرکزی موظف است به پیشنهاد شورای ... ت- در صورتی که شاخص های نظارتی و احتیاطی مؤسسه ... مغایرت با بند ۹ سیاست کلی: هرگونه تخصیص اعتبار به طرح یا پروژه اقتصادی	۴۷			

بندهایی از سیاست کلی که در قانون مورد مغایرت قرار گرفته است				عنوان قانون
مفاد ماده قانونی	شماره ماده	مفاد بند سیاست کلی	شماره بند	
تحت هر عنوانی باید در چهارچوب ملاحظات نرخ هدف برای رشد نقدینگی صورت گیرد. در غیر این صورت با توجه به عدم کنترل کافی روی نقدینگی موجود در اقتصاد، تنها به حجم نقدینگی سرگردان و مخرب در اقتصاد افزوده شده و بی‌ثباتی تشدید می‌شود. به عبارتی مسئله اصلی در تأمین مالی اقتصاد، کمبود نقدینگی نیست، بلکه مسئله اصلی، عدم هدایت نقدینگی موجود است که خود مهم‌ترین لازمه هرگونه سیاست اعتباری محسوب می‌شود. بعلاوه وضع هرگونه یارانه بر نرخ سود تسهیلات مذکور نیازمند تعیین منابع مالی لازم برای تأمین بار مالی و پذیرش مسئولیت این سیاست خواهد بود. در غیر این صورت این سیاست در معرض ناکارآمدی و هدررفت منابع قرار خواهد گرفت.				
ج- انجام کار دائم یا موقت برای «اشخاص تحت نظارت» ... مغایرت با بند ۹ سیاست کلی: مدت سه سال نمی‌تواند اثرات تعارض منافع آتی را به‌خوبی خنثی کند. مدت معمول در کشورهای توسعه‌یافته برای این امر حداقل ۵ سال است. ضمن اینکه نیاز نیست برای کل این مدت، حقوق پرداختی به فرد تضمین شود. تضمین پرداختی فرد برای نیمی از این مدت کفایت می‌کند.	۶۰			
پ- دستورالعمل مربوط به قواعد محرمانگی در بانک مرکزی ...	۱۱	شفاف‌سازی اقتصاد و	۱۹	

بندهایی از سیاست کلی که در قانون مورد مغایرت قرار گرفته است				عنوان قانون
مفاد ماده قانونی	شماره ماده	مفاد بند سیاست کلی	شماره بند	
مغایرت با بند ۱۹ سیاست کلی: تشخیص موارد محرمانه و همچنین تشخیص زمان لازم برای انتشار عمومی موارد محرمانه نباید به خود نهاد یا فرد ذی‌ربط واگذار شود. چرا که به‌واسطه تعارض منافع موجب مخدوش شدن قواعد شفافیت می‌شود.		سالم‌سازی آن		
تبصره ۲- در مواردی که امنیت ملی یا مصالح عمومی ... مغایرت با بند ۱۹ سیاست کلی: واگذاری تعیین انتشار یا عدم انتشار تصمیمات و آرای اشخاص مسئول در هر نهاد به اکثریت ایشان در آن نهاد ممکن است به علت تعارض اشخاص منجر به مخدوش شدن قاعده شفافیت و سالم‌سازی تصمیمات اقتصادی و کلان گردد. لازم است برای تعیین این مهم، نهادی مستقل تعریف شود.	۳	شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن	۱۹	شفافیت قوای سه‌گانه، دستگاه‌های اجرایی و سایر نهادها
... دولت، شرکت‌های دولتی و شهرداری‌ها از شمول تکالیف مربوط به ناشران اوراق بهادار موضوع مواد (۱۳)، (۱۴)، (۱۵) و (۱۶) این قانون مستثنا هستند. مغایرت با بندهای ۹ و ۱۹ سیاست‌های کلی: به نظر می‌رسد دلیل موجهی برای مستثنا نمودن نهادهای دولتی و عمومی به‌ویژه در خصوص مواد ۱۳ و ۱۴ این قانون که به ضرورت صلاحیت حرفه‌ای، عدم وجود سوء‌پیشینه و نحوه برخورد با تخلفات در مدیران اشاره دارد، وجود نداشته و این مسئله منجر به نقض بندهای ۹ و ۱۹ سیاست کلی مزبور می‌شود.	۱۶	شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن	۱۹	توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید به منظور تسهیل اجرای سیاست‌های کلی اصل چهار
		اصلاح و تقویت همه‌جانبه نظام مالی کشور	۹	

بندهایی از سیاست کلی که در قانون مورد مغایرت قرار گرفته است				عنوان قانون
مفاد ماده قانونی	شماره ماده	مفاد بند سیاست کلی	شماره بند	
<p>ج- میانگین قیمت فروش داخلی برق ... تبصره ۱- در خصوص قیمت‌های برق و گاز طبیعی ...</p> <p>مغایرت با بندهای ۴، ۸ و ۲۳ سیاست کلی: با توجه به اینکه هزینه سوخت با نرخ ترجیحی در محاسبه قیمت تمام‌شده برق تولیدی نیروگاه‌ها لحاظ شده، عملاً قیمت تمام‌شده واقعی لحاظ نگردیده است. این مسئله اولاً به علت ارزان بودن نهاده، موجب ایجاد ناکارایی در بخش تولید برق شده و انگیزه به‌روزرسانی فناوری تولید و افزایش بازدهی را از بین می‌برد. ثانیاً در بخش مصرف برق در کشور نیز انگیزه صرفه‌جویی و افزایش کارایی را از بین برده و موجبات شکل‌گیری الگوی مصرف ناکارآمد و افزایش سرسام‌آور مصرف و در نهایت ناترازی را ایجاد می‌نماید. ثالثاً امکان تعدیل قیمت در صورت تغییرات اسمی قیمت‌ها را دشوار می‌نماید.</p>	۱	استفاده از ظرفیت اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها در بهبود اقتصاد	۴	هدفمند کردن یارانه‌ها
		اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی	۸	
		شفاف و روان‌سازی نظام توزیع و قیمت‌گذاری	۲۳	
<p>دولت موظف است یارانه آرد و نان را ... مغایرت با بندهای ۴، ۸ و ۲۳ سیاست کلی: توزیع یارانه در طول زنجیره منجر به انحراف و هدررفت بخشی از آن، شکل‌گیری الگوی تولید و مصرف ناکارآمد به‌واسطه قیمت‌های غیرواقعی و عدم اصابت کامل منابع یارانه‌ای به اقشار هدف می‌شود.</p>	۵			
<p>... دولت مکلف است به منظور حمایت از تولیدات داخلی ... مغایرت با بند ۳ سیاست کلی: نظام تعرفه‌گذاری باید پویا و موجب حمایت</p>	۱۶	رشد بهره‌وری در اقتصاد و توجه به	۳	افزایش بهره‌وری بخش

بندهایی از سیاست کلی که در قانون مورد مغایرت قرار گرفته است				عنوان قانون
مفاد ماده قانونی	شماره ماده	مفاد بند سیاست کلی	شماره بند	
محرک بهره‌وری باشد و نه حمایت مخرب بهره‌وری. در صورت تعریف تعرفه‌های ثابت به گونه‌ای که همواره تولیدکننده داخل را از رقابت با تولیدات خارج کشور به دور نگه دارد، در واقع به ضرر منافع مصرف‌کننده و حتی بخش تولید در کشور اقدام شده است. لازم است حمایت‌های تعرفه‌ای به صورت هوشمندانه تعریف گردد.		مزیت‌های مناطق کشور		کشاورزی و منابع طبیعی
تبصره ۱- صندوق‌های موضوع این ماده مجاز به ... مغایرت با بند ۹ سیاست کلی: هرگونه فعالیت مالی و اعتباری باید در چهارچوب ضوابط و تحت نظارت بانک مرکزی و نهادهای ذی‌ربط صورت گیرد.	۱۷			
الف- کلیه وجوه ناشی از بازپرداخت اصل و فرع ... ج- معادل ارزی ده هزار میلیارد ... مغایرت با بند ۹ سیاست کلی: استفاده از منابع ارزی حاصل از فروش نفت برای تأمین منابع ریالی مربوط به افزایش سرمایه بانک، به معنای الزام بانک مرکزی به تسعیر این منابع و چاپ ریال (افزایش حجم پول) خواهد بود که خود به نوعی مخدوش‌کننده سیاست پولی بانک مرکزی است.	۲۰	اصلاح و تقویت همه‌جانبه نظام مالی کشور	۹	

منبع: نتایج بررسی مطالعه حاضر

۴-۲. ارزیابی میزان انطباق قوانین

ارزیابی کلی از میزان انطباق (هم‌راستایی) قوانین مرتبط با بندهای سیاست کلی، حاکی از آن است که:

۱. مجموعاً حداقل ۸ مورد از بندهای سیاست کلی (شامل بندهای ۳، ۴، ۸، ۹، ۱۶، ۱۷، ۱۹ و ۲۳) در ۲۵ مورد از احکام قوانین مرتبط با مغایرت مواجه شده است.
 ۲. ۵ بند سیاست کلی شامل بندهای ۱۳، ۱۴، ۱۸، ۲۰ و ۲۱ تقریباً در هیچ‌یک از قوانین مرتبط مورد توجه قرار نگرفته است.
 ۳. ۱۰ بند سیاست کلی شامل بندهای ۲، ۵، ۶، ۷، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۵، ۲۲ و ۲۴ حداقل در ۸ مورد از قوانین مرتبط نیازمند توجه دانسته شده است.
- توجه به این نکته ضروری است که انطباق (هم‌راستایی) قوانین با هر یک از بندهای سیاست کلی الزاماً به معنای تحقق کامل و مطلوب آن بند نیست. چراکه بسته به اینکه اولاً، چه عوامل دیگری در تحقق اهداف مربوطه تعیین‌کننده باشند که در قانون دیده نشده است؛ ثانیاً، کیفیت تدوین مقررات و آیین‌نامه‌های اجرایی قانون مربوطه چگونه باشد و ثالثاً کیفیت تقسیم‌کار و همکاری دستگاه‌های دخیل در اجرای قانون در چه حد باشد، میزان اثربخشی هر یک از قوانین در تحقق اهداف سیاست کلی متفاوت خواهد بود.
- جدول (۵) به ارزیابی مغایرت و انطباق قوانین مرتبط با بندهای سیاست کلی مربوطه در یک نگاه می‌پردازد:

انطباق قوانین ۲۶ گانه مرتبط با بندهای سیاست کلی																										مفاد بند	شماره بند		
۲۶	۲۵	۲۴	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱				
	۱۲	۳ ۲۲																								ارتقای آموزش، مهارت، خلاقیت، کارآفرینی و تجربه	۵		
		۱۶ ۳۱ ۳۲	۶						۲							۲ ۱۶		۱ ۲ ۵								اولویت تولید محصولات راهبردی و تنوع بخشی به مبادی تأمین و واردات	۴۷ ۴۸ ۴۹	۶	
		۱ ۲ ۶ ۸ ۱۰ ۱۱ ۱۳ ۱۴ ۱۷ ۲۰ ۲۲																								تأمین امنیت غذایی و درمانی	۲۴	۱	۷

انطباق قوانین ۲۶ گانه مرتبط با بندهای سیاست کلی																					مفاد بند	شماره بند							
۲۶	۲۵	۲۴	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱				
		۲۲ ۳۴ ۳۵																											
	۱۵ ۲۰			م۱ م۵						۱۶	۶ ۱۴ ۱۷					۳				۲ ۵ ۱۶ ۱۷ ۱۸					۸	اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی	۸		
					۲ ۶ ۱۱ ۱۲ ۱۴ م۱۶			۵۸						۲ ۹ ۱۲ ۱۳ ۱۴ ۱۶ ۱۹ ۲۰ ۲۳ ۲۳ ۲۴ ۲۹ ۴۰ ۴۱	م۴ ۲۰ ۲۲ ۲۷ ۲۸ ۲۹ م۲۹ ۳۰ م۳۱ ۳۳ ۴۲ م۴۶ م۴۷ م۶۰ ۶۱						م۷ ۸ ۹						۱۳ ۱۶ ۱۷ ۱۸ ۲۱ ۲۴ ۲۵ ۲۶ ۲۸ ۳۰ ۳۳	اصلاح و تقویت همه جانبه نظام مالی کشور	۹

انطباق قوانین ۲۶ گانه مرتبط با بندهای سیاست کلی																					مفاد بند	شماره بند						
۲۶	۲۵	۲۴	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶			۵	۴	۳	۲	۱	
	۹ ۱۰	۱۷									۷ ۱۲ ۱۳ ۱۴ ۱۹ ۲۰ ۲۲					۲۹ ۳۲	۱۷		۵						۳۵	۳۴	حمایت همه‌جانبه و هدفمند از صادرات کالاها و خدمات	۱۰
										۸ ۹ ۱۳ ۱۴ ۲۰ ۲۱				۴۴													توسعه حوزه عمل مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور	۱۱
		۱۷	۹				۱۲				۱۱											۱	۱۶				توسعه پیوندهای راهبردی با کشورها و سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای	۱۲

انطباق قوانین ۲۶ گانه مرتبط با بندهای سیاست کلی																					مفاد بند	شماره بند						
۲۶	۲۵	۲۴	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱			
																											مقابله با ضربه پذیری صادرات نفت و گاز و افزایش صادرات انرژی	۱۳
																											افزایش ذخایر راهبردی نفت و گاز کشور	۱۴
																											افزایش ارزش افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز	۱۵
																											تحول اساسی در ساختارهای کشور و منطقی سازی اندازه دولت	۱۶
																											افزایش سهم درآمدهای مالیاتی	۱۷

انطباق قوانین ۲۶ گانه مرتبط با بندهای سیاست کلی																					مفاد بند	شماره بند						
۲۶	۲۵	۲۴	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶			۵	۴	۳	۲	۱	
																											نشان اقتصاد مقاومتی	
																						۵					تبيين ابعاد اقتصاد مقاومتی و گفتمان‌سازی آن	۲۱
																		۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶									دسترسی به توان آفندی، افزایش هزینه تحریم و طرح‌های واکنش هوشمند به آن	۲۲
		۲ ۶ ۸ ۲۸		۱ ۲ ۳۵	۱۸													۳۹									شفاف و روان‌سازی نظام توزیع و قیمت‌گذاری	۲۳
		۶ ۲۹ ۳۰																									افزایش پوشش استاندارد برای کلیه محصولات داخلی	۲۴

توضیحات جدول:

- ❖ قوانین ۲۶ گانه مرتبط به ترتیبی که در بخش (۴) مورد بررسی قرار گرفته بود، در ردیف افقی جدول فوق آمده است.
- ❖ ذیل هر یک از قوانین و در مقابل هر یک از بندهای سیاست کلی، شماره احکام قانون مربوطه که در انطباق یا مغایرت با بند سیاست کلی است، ذکر شده با این توضیح که موارد دارای مغایرت به صورت برجسته و حرف «م» مشخص شده است.
- ❖ ذیل هر از قوانین، بندهایی از سیاست کلی که در قانون مربوطه مورد توجه قرار نگرفته و نیازمند پیگیری به نظر می‌رسد، برجسته شده است.
- ❖ بندهایی از سیاست کلی که در قوانین مورد مغایرت قرار گرفته‌اند، با رنگ قرمز برجسته شده‌اند.
- ❖ بندهایی از سیاست کلی که تقریباً در هیچ‌یک از قوانین مورد توجه قرار نگرفته، با رنگ زرد برجسته شده‌اند.
- ❖ بندهایی از سیاست کلی که حداقل در ۸ مورد از قوانین نیازمند پیگیری دانسته شده‌اند، با رنگ نارنجی برجسته شده‌اند.

۵. مغایرت‌سنجی سایر قوانین ذی‌ربط با سیاست کلی

در این بخش به بررسی و مغایرت‌سنجی سایر قوانین اقتصادی که با توجه به موضوع و عناوین آن‌ها احتمال می‌رود نکته و مغایرتی در خصوص برخی مفاد سیاست کلی مربوطه در آن‌ها مطرح باشد، اقدام می‌گردد. برای این منظور ابتدا به بررسی مغایرت‌ها در هر یک از قوانین ۳۹ گانه احصاشده و شرح هر یک از آن‌ها پرداخته، سپس بندهای مورد مغایرت در سیاست کلی مزبور از منظر فراوانی مغایرت‌ها در این قوانین تحلیل می‌گردد.

۵-۱. ارزیابی میزان مغایرت قوانین

بررسی‌ها مجموعاً حاکی از آن است که حداقل ۲۱ مغایرت با برخی بندهای سیاست کلی مربوطه، در بین ۱۰ مورد از قوانین نامبرده در این بخش قابل احصا است؛ هرچند ممکن است برخی از مغایرت‌های اعلامی در جداول فوق، به علت ماهیت تحلیلی و فنی آن مورد مناقشه و بحث قرار گیرد. جدول (۶) توضیحات و اطلاعات لازم در خصوص این مغایرت‌ها را به تفکیک قوانین و مواد قانونی مغایر با بندهای سیاست کلی مربوطه به همراه مفاد هر یک ارائه می‌دهد.

جدول ۶: میزان مغایرت سایر قوانین اقتصادی با سیاست کلی در یک نگاه

عنوان قانون	بندهایی از سیاست کلی که در قانون مورد مغایرت قرار گرفته است		
	شماره بند	مفاد بند سیاست کلی	شماره مفاد ماده/تبصره و تشریح مغایرت
برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران	۴ و ۲۳	استفاده از ظرفیت اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها در بهبود اقتصاد شفاف و روان‌سازی نظام توزیع و قیمت‌گذاری	۱-۲- قیمت‌گذاری دولتی به استثنای کالاهای اساسی یارانه‌ای و کالاها و خدمات انحصاری و خدمات دولتی ممنوع است. توضیح مغایرت: توزیع یارانه در طول زنجیره تولید یا تأمین کالاهای اساسی با هدف قیمت‌گذاری در انتهای زنجیره، حداقل دو آسیب را به همراه دارد: اولاً منجر به اختلال در قیمت‌های نسبی کالاها و تغییر الگوی تقاضا و ناکارآمدی در تخصیص کالا می‌گردد؛ ثانیاً منجر به انحراف منابع یارانه‌ای و عدم اصابت کامل آن به جامعه هدف که در انتهای زنجیره قرارداد -

بندهایی از سیاست کلی که در قانون مورد مغایرت قرار گرفته است				عنوان قانون
مفاد ماده/تبصره و تشریح مغایرت	شماره تبصره	مفاد بند سیاست کلی	شماره بند	
یعنی مصرف کننده - می شود. بنابراین مناسب است یارانه مورد نظر به صورت نقدی یا تعریف سهمیه الکترونیک به مصرف کننده تخصیص یابد.				
در راستای ماده (۶) قانون برنامه هفتم پیشرفت ... توضیح مغایرت: تکلیف تسهیلات گسترده به نظام بانکی به ویژه از نوع قرض الحسنه آن هم بدون قاعده ای مشخص در تعیین مقدار آن، منجر به ایجاد مشکلات عدیده در نظام تأمین مالی کشور می شود خاصه در شرایط کنونی که بحث ناترازی نظام بانکی بسیار جدی بوده و نرخ کفایت سرمایه در شبکه بانکی تقریباً معادل صفر است. اقدام صحیح آن است که ابتدا سنجیده شود متناسب با واقعیات سیستم بانکی، تا چه حد امکان تعریف و تکلیف تسهیلات با نرخ ترجیحی و قرض الحسنه وجود دارد به گونه ای که حداقل منجر به تشدید ناترازی ها و اضافه برداشت در شبکه بانکی نشود. سپس متناسب با ظرفیت واقعی اقدام به تکلیف تسهیلات به بانک ها گردد.	تبصره ۱۵ بند (ب-) (۷)	اصلاح و تقویت همه جانبه نظام مالی کشور	۹	بودجه سال ۱۴۰۴ کشور
۱- حداقل هفتاد درصد (۷۰٪) منابع مالی اجزای ... ۲- تا بیست درصد (۲۰٪) منابع مالی اجزای ... ۳- تا پنج درصد (۵٪) منابع مالی اجزای ... توضیح مغایرت: اینکه با چه معیار و سازوکاری منابع مربوطه به فعالان اقتصادی اختصاص می یابد در این بنده دیده نشده است. درحالی که انتظار	تبصره ۱۵ بند ب	اصلاح و تقویت همه جانبه نظام مالی کشور؛ شفاف و روان سازی نظام توزیع و قیمت گذاری.	۹ و ۲۳	

بندهایی از سیاست کلی که در قانون مورد مغایرت قرار گرفته است				عنوان قانون
مفاد ماده/تبصره و تشریح مغایرت	شماره تبصره	مفاد بند سیاست کلی	شماره بند	
می‌رفت ضابطه و فرمولی مشخص برای پالایش و گزینش فعالیت‌های مشمول دریافت منابع تعریف یا حداقل دستور به تعیین گردد.				
خ- دولت و دستگاه‌های موضوع ماده (۵) ... توضیح مغایرت: طبق اصول فنی و تجارب مربوط به روش‌های مختلف تخصیص یارانه، اعطای یارانه به طول زنجیره تأمین کالا منجر به آسیب‌های متعددی از جمله انحراف منابع، تخصیص ناکارآمد و به هم خوردن قیمت‌های نسبی کالاها می‌گردد. درحالی‌که در صورت تخصیص در انتهای زنجیره (به صورت نقدی یا در قالب سهمیه مقداری الکترونیکی) آسیب‌های فوق را به همراه نداشته و در منابع ارزی لازم نیز صرفه‌جویی می‌شود.	تبصره ۲ بند خ	استفاده از ظرفیت اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها در بهبود اقتصاد؛ شفاف و روان‌سازی نظام توزیع و قیمت‌گذاری.	۴ و ۲۳	
اجازه داده می‌شود کمبود نقدینگی و وجوه مورد نیاز ... توضیح مغایرت: با توجه به اینکه اولاً منابع بانکی با محدودیت مواجه است و ثانیاً به علت ارزان بودن تسهیلات بانکی این تسهیلات همواره پاسخگوی تقاضای موجود برای اخذ اعتبار نیست، تعیین چنین امتیازی برای شرکت‌های دولتی به معنای اولویت‌دهی به آنان در برخورداری از تسهیلات ارزان قیمت بانکی و محدود کردن بیش از پیش سهم تولیدکنندگان بخش خصوصی و تعاونی از تسهیلات بانکی است درحالی‌که منطقی است که تسهیلات بانکی رقابتی گردد و یا براساس یک فرایند بهینه‌یابی تعیین شود که کدام فعالیت‌های اقتصادی چه سهمی از تسهیلات را داشته باشند.	۳	توسعه کارآفرینی و به حداکثر رساندن مشارکت اقتصادی؛ اصلاح و تقویت همه‌جانبه نظام مالی کشور.	۹ و ۱	تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت

بندهایی از سیاست کلی که در قانون مورد مغایرت قرار گرفته است			عنوان قانون
مفاد ماده/تبصره و تشریح مغایرت	شماره تبصره	مفاد بند سیاست کلی	
به نیروهای مسلح و وزارت دفاع و پشتیبانی: توضیح مغایرت: انعقاد قرارداد با بخش‌های عمومی و دولتی از جمله نیروهای مسلح باید در چهارچوب قانون برگزاری مناقصات و با رعایت قواعد رقابته صورت گیرد. در غیر این صورت اولاً منجر به نقض اصول تقویت بخش خصوصی و تعاونی می‌گردد؛ ثانیاً، منجر به نقض اصول رقابت و ایجاد رانت و شبه انحصار در دسترسی برخی بنگاه‌ها به پروژه‌های اقتصادی می‌شود.	۲۲	توسعه کارآفرینی و به حداکثر رساندن مشارکت اقتصادی؛ شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن.	۱ و ۱۹
شرکت ملی گاز ایران موظف است ... توضیح مغایرت: روش مناسب اعطای یارانه که منجر به هدررفت منابع انرژی و انحراف رفتار مصرفی نشود، آن است که یارانه به صورت نقدی و قاعده‌مند اعطا گردد. تخصیص یارانه از طریق کاهش قیمت باعث ناکارآمدی در تخصیص کالاها و خدمات می‌شود.	۵۸	استفاده از ظرفیت اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها در بهبود اقتصاد؛ شفاف و رون‌سازی نظام توزیع و قیمت‌گذاری.	۴ و ۲۳
در اجرای وظایف اجتماعی دولت به‌ویژه تکالیف ... هـ - دستگاه‌های مشمول این ماده می‌توانند براساس قرارداد منعقد ... توضیح مغایرت: در بند (هـ) با توجه به تجویز کلی انعقاد قرارداد با نهادهای عمومی غیردولتی، ضرورت اولویت‌دهی به بخش خصوصی و تعاونی به نوعی مغفول واقع شده است؛ درحالی‌که بایسته است بر واگذاری فعالیت‌ها بر بخش خصوصی و سازوکار لازم برای این کار تأکید شود.	۸۸	توسعه کارآفرینی و به حداکثر رساندن مشارکت اقتصادی	۱

بندهایی از سیاست کلی که در قانون مورد مغایرت قرار گرفته است				عنوان قانون
مفاد ماده/تبصره و تشریح مغایرت	شماره تبصره	مفاد بند سیاست کلی	شماره بند	
<p>ماده ۳۷- تعرفه‌های آب، برق و گاز مصرفی مراکز فرهنگی، آموزشی ...</p> <p>ماده ۶۳- بهای برق، گاز و آب کلیه واحدهای تولیدکننده ...</p> <p>توضیح مغایرت:</p> <p>روش مناسب اعطای یارانه که منجر به هدررفت منابع انرژی و انحراف رفتار مصرفی نشود، آن است که یارانه به صورت نقدی و قاعده‌مند اعطا گردد. تخصیص یارانه از طریق کاهش قیمت-تعرفه حامل‌ها باعث ناکارآمدی در تخصیص کالاها و خدمات می‌شود.</p>	۳۷ و ۶۳	<p>استفاده از ظرفیت اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها در بهبود اقتصاد؛ شفاف و روان‌سازی نظام توزیع و قیمت‌گذاری.</p>	۴ و ۲۳	الحاق موادی به تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱)
<p>الف - به منظور تعیین رابطه مالی و نحوه تسویه حساب ...</p> <p>توضیح مغایرت:</p> <p>تعیین سهمی ثابت از درآمدهای ارزی حاصل از فروش برای شرکت ملی نفت دو اشکال به وجود می‌آورد: اولاً الگوی کارآمد و بهینه‌ای برای سرمایه‌گذاری و تأمین مالی توسعه بخش بالادستی صنعت نفت و گاز نیست. ثانیاً خود تبدیل به مانعی جدی برای حداکثرسازی درآمدهای ارزی کشور و توسعه مناسب صنعت نفت و گاز می‌شود.</p>	۱	<p>اصلاح و تقویت همه‌جانبه نظام مالی کشور؛ مقابله با ضربه‌پذیری صادرات نفت و گاز و افزایش صادرات انرژی.</p>	۹ و ۱۳	الحاق موادی به تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)
<p>فضاهای اصلی مساجد، حسینیه‌ها، مؤسسات قرآنی ...</p> <p>توضیح مغایرت:</p> <p>روش مناسب اعطای یارانه که منجر به هدررفت منابع انرژی و انحراف رفتار مصرفی نشود، آن است که یارانه به صورت نقدی و قاعده‌مند اعطا گردد. تخصیص یارانه از طریق کاهش قیمت/تعرفه حامل‌ها باعث افزایش بی‌روبه مصرف و ناکارآمدی در تخصیص کالاها و خدمات می‌شود.</p>	۱۳	<p>استفاده از ظرفیت اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها در بهبود اقتصاد؛ شفاف و روان‌سازی نظام توزیع و قیمت‌گذاری.</p>	۴ و ۲۳	

بندهایی از سیاست کلی که در قانون مورد مغایرت قرار گرفته است			عنوان قانون
مفاد ماده/تبصره و تشریح مغایرت	شماره تبصره	مفاد بند سیاست کلی	
<p>به منظور تنظیم مناسب بازار، افزایش سطح رقابت ... توضیح مغایرت: روش اصولی و مرجع در تخصیص یارانه به کالاهای اساسی و ضروری از ناحیه دولت آن است که یا یارانه به انتهای زنجیره - یعنی مصرف‌کننده - به صورت مستقیم و نقدی اعطا شود و یا به صورت توکن (کوپن) الکترونیک تخصیص یابد. اعطای یارانه در طول زنجیره با هدف کاهش و کنترل قیمت کالاها منجر به انحراف منابع و تخصیص ناکارآمد می‌شود.</p>	۲۱	<p>استفاده از ظرفیت اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها در بهبود اقتصاد/شفاف و روان‌سازی نظام توزیع و قیمت‌گذاری</p>	۴ و ۲۳
<p>در اجرای بند (الف) ماده (۱) قانون تمرکز ... توضیح مغایرت: تخصیص خط اعتباری به معنای سیاست پولی انبساطی است که در صورت عدم توجه به قواعد و اصول آن، روشی غیرکارآمد در تأمین منابع مالی (ولو برای فعالیت‌های زیرساختی و توسعه‌ای) خواهد بود. ضمن اینکه تحمیل این موضوع به بانک مرکزی به معنای خدشه‌دار شدن مدیریت تخصصی بانک مرکزی بر حوزه پول خواهد بود. به نظر می‌رسد این موضوع (تخصیص خط اعتباری) باید در چهارچوب ملاحظات نهاد متولی پول و در صورت تجویز توسط آن دنبال شود.</p>	۳۶	<p>اصلاح و تقویت همه‌جانبه نظام مالی کشور</p>	۹
<p>... پنج درصد (۵٪) از منابع این ماده با سیاست‌گذاری شورای عالی ... توضیح مغایرت: مقوله تسهیلات تکلیفی آن هم در شرایط تورمی که هرگونه تسهیلات بانکی جز در قالب مشارکت مدنی برای بانک‌ها زیان‌آور است، اساساً روشی اصولی و کارآمد برای تأمین</p>	۵۲	<p>کارآمدسازی مدیریت منابع مالی</p>	۲۲

بندهایی از سیاست کلی که در قانون مورد مغایرت قرار گرفته است				عنوان قانون
مفاد ماده/تبصره و تشریح مغایرت	شماره تبصره	مفاد بند سیاست کلی	شماره بند	
منابع مالی فعالیت‌های اقتصادی نیست. چراکه در بلندمدت منجر به ایجاد ناترازی‌های مخرب و بی‌ثباتی در اقتصاد کشور می‌شود. راهکار اصولی آن است که هرگونه تجویز تسهیلات بانکی، یا در قالبی اقتصادی و به‌صرفه تعیین شود و یا هرگونه بارانه پنهانی که بنا است به تسهیلات گیرنده اختصاص یابد، توسط دولت تقبل و در بودجه عمومی دیده شود.				
درآمد واحدهای تولیدی که از تاریخ تصویب این قانون ... ۷- نوشابه‌سازی ... ۱۱- انواع چیپس و کراکر نمکی و پفک نمکی و کامک و مشابه آن‌ها ... توضیح مغایرت: محصولات که از جهت علوم بهداشت و سلامت مصرف آن‌ها مناسب نیست، نه تنها نباید مورد حمایت قرار گیرد، بلکه برای کاهش مصرف آن‌ها باید تعرفه و مالیات بیشتر وضع نمود.	۱۳۲	اولویت تولید محصولات راهبردی و تنوع‌بخشی به مبادی تأمین و واردات	۶	مالیات‌های مستقیم
معاملات وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی اعم از خرید و فروش ... باید حسب مورد از طریق مناقصه یا مزایده انجام شود مگر در موارد زیر ... توضیح مغایرت: دو اشکال و مغایرت مهم در این بند قانونی وجود دارد. اولاً چنین رویکردی خلاف تقویت بخش خصوصی و تعاونی است و آن‌ها را از عرصه رقابت برای عرضه برخی کالا و خدمات مورد نیاز بزرگ‌ترین مصرف‌کننده اقتصاد یعنی دولت خارج می‌کند. ثانیاً چنین	۷۹	توسعه کارآفرینی و به حداکثر رساندن مشارکت اقتصادی؛ شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن.	۱ و ۱۹	محاسبات عمومی کشور

بندهایی از سیاست کلی که در قانون مورد مغایرت قرار گرفته است				عنوان قانون
مفاد ماده/تبصره و تشریح مغایرت	شماره تبصره	مفاد بند سیاست کلی	شماره بند	
<p>رویکردی باعث شکل‌گیری رانت و انحصار خرید برای برخی تولیدکنندگان دولتی و عمومی غیردولتی شده و شرایط عادلانه و برابر را بین شرکت‌های دولتی و عمومی با شرکت‌های خصوصی به هم می‌زند. تبصره ذکرشده نیز توجیهی کافی و منطقی را برای عدم برگزاری مناقصه/مزایده ارائه نمی‌دهد.</p>				
<p>ماده ۸۳: در مواردی که انجام مناقصه یا مزایده براساس گزارش ... ماده ۸۴- ترکیب هیئت ترک مناقصه و مزایده موضوع ماده ۸۳ ... توضیح مغایرت: ترکیب اعضای تعیین‌شده تضمین کافی و همیشگی برای عدم شکل‌گیری رانت و شبه‌انحصار در برخی معاملات را نخواهد کرد خاصه اینکه سازوکار نظارتی لازم برای جلوگیری از تعارض منافع لحاظ نشده است. از این رو نیازمند بازنگری است.</p>	۸۳ و ۸۴	جلوگیری از ایجاد هرگونه انحصار	۲۳	
<p>به منظور تحقق اهداف سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی ... توضیح مغایرت: استفاده از منابع صندوق توسعه ملی باید به نحوی صورت گیرد که اصل پایداری این منابع مورد خدشه قرار نگیرد. از این رو پرداخت هرگونه یارانه از محل این منابع با مدیریت کارآمد آن در تعارض است. از طرفی طبق تبصره (۱) این ماده، منابع ارزی صندوق نباید به بانک مرکزی اعطا شود و باید در بازار ارز به فروش برسد. با توجه به حجم بالای منابع ارزی موردنظر، این حکم نیز علاوه بر تضعیف و از دست رفتن منابع ارزی دولت، منجر به بی‌ثباتی (تقویت کاذب و موقت)</p>	۱	اصلاح و تقویت همه‌جانبه نظام مالی کشور شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن	۹ و ۱۹	حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی

بندهایی از سیاست کلی که در قانون مورد مغایرت قرار گرفته است				عنوان قانون
مفاد ماده/تبصره و تشریح مغایرت	شماره تبصره	مفاد بند سیاست کلی	شماره بند	
ارزش پول ملی در قبال ارزشهای خارجی می‌گردد.				
بانک‌ها و صندوق‌های مذکور مکلفند بازپرداخت منابع صندوق توسعه ... توضیح مغایرت: تحمیل بار یارانه‌ای در تخصیص منابع به طرح‌ها و فعالیت‌های مختلف بر نهادهای مالی از ناحیه حاکمیت، منجر به تضعیف این منابع و ایجاد ناکارآمدی در مدیریت منابع نظام مالی در اقتصاد خواهد شد. از طرفی اجبار مالی در تخصیص منابع مالی به صورت بلاعوض یا یارانه‌ای به بانک‌ها و بنگاه‌هایی که تمامی سهام آن متعلق به دولت نیست، منجر به اختلال در فعالیت اقتصادی بنگاه‌های غیردولتی و تضییع حقوق دیگر صاحبان سهام آن‌ها خواهد شد.	۲	اصلاح و تقویت همه‌جانبه نظام مالی کشور	۹	
دولت موظف است تعرفه واردات خودرو و ... توضیح مغایرت: تعرفه‌گذاری برای حمایت از تولید داخلی اگر دائمی باشد، انگیزه بهبود بهره‌وری را از تولیدکننده سلب می‌کند و باعث افت کیفیت محصولات داخلی می‌گردد. از این‌رو لازم است اقدام حمایتی به صورت هدفمند و زمان‌دار باشد تا این مشکل پیش نیاید.	۴	رشد بهره‌وری در اقتصاد و توجه به مزیت‌های مناطق کشور	۳	ارتقای کیفی تولید خودرو و سایر تولیدات صنعتی داخلی
ماده ۲۷: در مواردی که انجام مناقصه براساس گزارش ... ماده ۲۸: ترکیب هیئت ترک تشریفات مناقصه موضوع ماده (۲۷) ... توضیح مغایرت: با توجه به ترکیب موجود در هیئت مربوطه، به نظر می‌رسد امکان تباری و ایجاد رانت و در	۲۷ و ۲۸	توسعه کارآفرینی و به حداکثر رساندن مشارکت اقتصادی؛	۱ و ۱۹	برگزاری مناقصات

بندهایی از سیاست کلی که در قانون مورد مغایرت قرار گرفته است				عنوان قانون
مفاد ماده/تبصره و تشریح مغایرت	شماره تبصره	مفاد بند سیاست کلی	شماره بند	
پی آن، انحصار برای دسترسی برخی اشخاص حقیقی و حقوقی به معاملات دستگاه‌ها وجود خواهد داشت. انتظار می‌رفت رویه ترک تشریفات به‌گونه‌ای طراحی و اعمال شود که امکان تعارض منافع و ایجاد رانت از بین برود.		شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن.		

منبع: نتایج بررسی مطالعه حاضر

۵-۲. بندهای مورد مغایرت سیاست کلی در یک نگاه

جدول (۷) میزان مغایرت با بندهای سیاست کلی را از منظر تعداد و عناوین قوانین واجد مغایرت نشان می‌دهد. البته برخی از بندهای سیاست کلی ممکن است بیش از یک بار در برخی قوانین مورد مغایرت قرار گرفته باشد که در این جدول لحاظ نگردیده است. نتایج ارزیابی نشان می‌دهد مجموعاً ۸ بند از ۲۴ بند سیاست کلی در قوانین اقتصادی موردنظر مغایرت و نقض قرار گرفته است که در این میان، بندهای ۹، ۲۳، ۴، ۱ و ۱۹ به ترتیب با بیشترین میزان فراوانی مغایرت در میان قوانین مواجه بوده‌اند.

جدول ۷: بندهای مورد مغایرت سیاست کلی از منظر فراوانی مغایرت‌ها

شماره بند	مفاد بند	عناوین قوانین مغایر با بندهای سیاست کلی
۱	توسعه کارآفرینی و به حداکثر رساندن مشارکت اقتصادی	مجلسات عمومی کشور برگزاری مناقصات تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت

عناوین قوانین مغایر با بندهای سیاست کلی					مفاد بند	شماره بند
				ارتقای کیفی تولید خودرو و سایر تولیدات صنعتی داخلی	رشد بهره‌وری در اقتصاد و توجه به مزیت‌های مناطق کشور	۲
الحاق موادی به تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)	الحاق موادی به تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱)	تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت	بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور	برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران	استفاده از ظرفیت اجرای هدفمندی‌سازی یارانه‌ها در بهبود اقتصاد	۴
				مالیات‌های مستقیم	اولویت تولید محصولات راهبردی و تنوع بخشی به مبادی تأمین و واردات	۶

عناوین قوانین مغایر با بندهای سیاست کلی					مفاد بند	شماره بند
		حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری	الحاق موادی به تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)	تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت	اصلاح و تقویت همه‌جانبه نظام مالی کشور	۹
				بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور		
			الحاق موادی به تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)		مقابله با ضربه‌پذیری صادرات نفت و گاز و افزایش صادرات انرژی	۱۳

عناوین قوانین مغایر با بندهای سیاست کلی					مفاد بند	شماره بند
		برگزاری مناقصات	حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری	محاسبات عمومی کشور	شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن	۱۹
الحاق موادی به تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۳)	الحاق موادی به تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱)	تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت	بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور	برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران	شفاف و روان‌سازی نظام توزیع و قیمت‌گذاری	۲۴

منبع: نتایج بررسی مطالعه حاضر

۶. نتیجه‌گیری و پیشنهاد

در ارزیابی میزان انطباق و عدم مغایرت قوانین با سیاست‌های کلی، در مجموع می‌توان دو دسته قانون را نام برد:

♦ قوانینی که اختصاصاً یا حداقل در ارتباط با سیاست کلی مورد نظر تدوین شده است؛

♦ سایر قوانین که محتمل است در حوزه سیاست کلی مربوطه ورود داشته و ذی‌اثر باشند.

نتایج ارزیابی میزان مطابقت قوانین جاری با سیاست‌های کلی «اقتصاد مقاومتی» در مطالعه حاضر حاکی از آن است که در بین بندهای ۲۴ گانه سیاست کلی مذکور، برخی در قوانین مورد مغایرت، برخی مورد مطابقت (هم‌راستایی) و برخی نیز مورد غفلت قرار گرفته و دنبال نشده‌اند. جدول (۸) نتایج حاصله را در یک نگاه ارائه می‌دهد.

جدول ۸: نتایج ارزیابی میزان انطباق و عدم مغایرت قوانین جاری با سیاست کلی در یک نگاه

عناوین و شماره هر بند سیاست کلی				
اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی (۸)	اولویت تولید محصولات راهبردی و تنوع بخشی به مبادی تأمین و واردات (۶)	استفاده از ظرفیت اجرای هدفمند سازی پارانه‌ها در بهبود اقتصاد (۴)	رشد بهره‌وری در اقتصاد و توجه به مزیت‌های مناطق کشور (۳)	توسعه کارآفرینی و به حداکثر رساندن مشارکت اقتصادی (۱)
شفاف سازی اقتصاد و سالم سازی آن (۱۹)	افزایش سهم درآمدهای مالیاتی (۱۷)	تحول اساسی در ساختارهای کشور و منطقی سازی اندازه دولت (۱۶)	مقابله با ضربه‌پذیری صادرات نفت و گاز و افزایش صادرات انرژی (۱۳)	اصلاح و تقویت همه‌جانبه نظام مالی کشور (۹)
بندهایی از سیاست کلی که مورد مغایرت قرار گرفته‌اند (موارد برجسته با بیشترین مغایرت مواجه بوده‌اند)				

عناوین و شماره هر بند سیاست کلی				
				شفاف و روان‌سازی نظام توزیع و قیمت گذاری (۲۳)
ارتقای آموزش، مهارت، خلاقیت، کار آفرینی و تجربه (۵)	استفاده از ظرفیت اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها در بهبود اقتصاد (۴)	رشد بهره‌وری در اقتصاد و توجه به مزیت‌های مناطق کشور (۳)	افزایش نوآوری و سهم تولید و صادرات محصولات دانش‌بنیان (۲)	توسعه کارآفرینی و به حداکثر رساندن مشارکت اقتصادی (۱)
حمایت همه جانبه هدفمند از صادرات کالاها و خدمات (۱۰)	اصلاح و تقویت همه‌جانبه نظام مالی کشور (۹)	اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی (۸)	تأمین امنیت غذایی و درمانی (۷)	اولویت تولید محصولات راهبردی و تنوع‌بخشی به مبادی تأمین و واردات (۶)
افزایش سهم درآمد مالیاتی (۱۷)	تحول اساسی در ساختارهای کشور و منطقی‌سازی اندازه دولت (۱۶)	افزایش ارزش افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز (۱۵)	توسعه پیوندهای راهبردی با کشورها و سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای (۱۲)	توسعه حوزه عمل مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور (۱۱)
	افزایش پوشش استاندارد برای کلیه محصولات داخلی (۲۴)	شفاف و روان‌سازی نظام توزیع و قیمت‌گذاری (۲۳)	دسترسی به توان آفندی، افزایش هزینه تحریم و	شفاف سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن (۱۹)

بندهایی از سیاست کلی که در قوانین مرتبط دنبال شده‌اند (موارد برجسته به ندرت دنبال شده‌اند)

عناوین و شماره هر بند سیاست کلی					
			طرح‌های واکنش هوشمند (۲۲)		
تبدیل ابعاد اقتصاد مقاومتی و گفتمان سازی آن (۲۱)	تقویت فرهنگ ایجاد ارزش افزوده و اعطای نشان اقتصاد مقاومتی (۲۰)	افزایش سالانه سهم صندوق توسعه ملی از منابع صادرات نفت و گاز (۱۸)	افزایش ذخایر راهبردی نفت و گاز کشور (۱۴)	مقابله با ضربه‌پذیری صادرات نفت و گاز و افزایش صادرات انرژی (۱۳)	بند‌های از سیاست کلی که در قوانین مربوط دنبال نشده‌اند

منبع: نتایج بررسی مطالعه حاضر

- براساس نتایج حاصله، در میان ۲۶ قانون مرتبط احصاشده، قوانین زیر را می‌توان به‌عنوان مهم‌ترین قوانین هم‌راستا با سیاست کلی مزبور نام برد:
- ✓ قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی (مصوب ۱۳۸۹ و مشتمل بر ۳۵ ماده و ۳۶ تبصره) با پیگیری ۱۱ بند از ۲۴ بند سیاست کلی؛
 - ✓ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور (مصوب ۱۳۹۴؛ مشتمل بر ۶۰ ماده و ۳۵ تبصره) با پیگیری ۸ بند از ۲۴ بند سیاست کلی؛
 - ✓ بهبود مستمر محیط کسب‌وکار (مصوب ۱۳۹۰ و مشتمل بر ۳۱ ماده و ۲۸ تبصره) با پیگیری ۸ بند از ۲۴ بند سیاست کلی؛
- از طرفی در میان کلیه قوانین موجود، قوانین زیر را می‌توان به‌عنوان قوانین دارای بیشترین میزان مغایرت با سیاست کلی مربوطه قلمداد نمود:
- ✓ قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۴۰۲ و مشتمل بر ۶۷ ماده و ۴۰ تبصره) با ۷ حکم مغایر با سیاست کلی؛
 - ✓ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) (مشتمل بر ۸۶ ماده و ۳۰ تبصره، مصوب ۱۳۹۳) با ۵ حکم مغایر با سیاست کلی؛
 - ✓ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (مشتمل بر ۱۱۴ ماده و ۲۷ تبصره، مصوب ۱۳۸۰) با ۴ حکم مغایر با سیاست کلی.

۱-۶. پیشنهادهای و توصیه‌های سیاستی

مواجهه اصولی با نتایج حاصل از این انطباق‌دهی مستلزم توجه به توصیه‌های سیاستی و راهبردی زیر خواهد بود:

۱. بررسی‌ها از جمله در مطالعه حاضر نشان می‌دهد بخشی از علل عدم مطابقت قوانین جاری با سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی را باید در خود سیاست‌های مزبور جست‌وجو نمود. چه اینکه ضعف نظام سیاست‌گذاری و سیاست‌نویسی در کشور، اصلاح آن را به امری ضروری تبدیل نموده و از این‌رو بازنگری در این سیاست‌ها و بهبود کیفیت آن با هدف تقویت جهت‌دهندگی و الزام‌آوری آن در هر یک از مراحل قانون‌گذاری و اجرا امری ضروری می‌نماید. در این راستا مطالعات تکمیلی مرتبط امری لازم و راهگشا به نظر می‌رسد.

۲. با توجه به تعدد حوزه‌ها و موضوعات در سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و اینکه تحقق آن مستلزم پیگیری اقداماتی مشخص در بخش‌های مختلف اقتصاد است، در بازنویسی سیاست‌های موجود، تعیین حوزه‌ها و بندهایی از سیاست کلی که ضرورتاً مستلزم برخورداری از قوانین و مقررات اختصاصی و تخصصی است، در دل خود سیاست‌ها امری لاجرم خواهد بود. این امر در تحقق حداکثری اهداف سیاست‌ها از طریق تدوین قوانین و مقرراتی متناسب، مؤثر خواهد بود.

۳. پس از بازنگری در سیاست‌های کلی مربوطه، با هدف رفع مغایرت‌های قوانین موجود با این سیاست‌ها، پیشنهاد می‌گردد کمیته‌ای تخصصی با همکاری مجلس شورای اسلامی، مجمع تشخیص مصلحت نظام و سایر قوا به منظور تدوین اصلاحات پیشنهادی در قوانین مربوطه ذیل مجمع تشخیص مصلحت نظام یا مجلس شورای اسلامی تشکیل گردد.

۴. با توجه به اینکه انطباق قوانین جاری با سیاست‌های کلی به‌تنهایی در تحقق اهداف مستتر در این سیاست‌ها کفایت نمی‌کند، ضروری است به منظور حداکثرسازی تحقق اهداف مورد نظر، ابتدا الزامات کلان و بخشی آن از جمله از منظر شناسایی مسیر و مؤلفه‌های محیطی و زمینه‌ای لازم و نیز ترتیبات نهادی، قانونی، مقرراتی، اجرایی و نظارتی مقتضی، به‌خوبی ادراک و تعیین گردد؛ سپس الزامات قانون‌گذاری مؤثر و کارآمد نیز در کنار دیگر مؤلفه‌های کلیدی مورد توجه و پیگیری قرار گیرد. برای این منظور انجام مطالعات کاربردی مرتبط برای درک الزامات کلان و بخشی تحقق اهداف سیاست‌های کلی امری ضروری خواهد بود.

۵. تعریف بستر تخصصی، کلان‌نگر و پویا به منظور دستیابی به الزامات کلان، بخشی، نهادی، قانونی، اجرایی و نظارتی و تأمین هر یک از آنها، حیاتی به نظر می‌رسد که ضرورتاً باید در ذیل نهادهای بالادستی حاکمیت نظیر مجمع تشخیص مصلحت نظام و البته متفاوت از رویه‌ها و کمیسیون‌های موجود صورت گیرد. چه اینکه اگر رویه‌های موجود از کارآمدی کافی برخوردار بود، آسیب‌های کنونی بروز نمی‌یافت یا در مسیر اصلاح قرار می‌گرفت.

References

- Agharazi, Mohammad, Biranvand, Morteza, and Nasr Esfahani, Alireza (2017). Estimation of Resistance Economy Indices. *Macro and Strategic Policies*, 5(Special Issue on Resistance Economy), 21-40. Link: https://www.jmsp.ir/article_56123.html (in Persian)
- Bahrami Hasanabadi, Mehdi, and Barzegar Khosravi, Mohammad (2025). Legal Requirements for Drafting the Law on Implementation of General Policies of Resistance Economy and General Policies of National Production, Support for Work and Iranian Capital: Necessity and General Requirements. *Expert Reports System of the Majlis Research Center*, 33(1). Link: https://report.mrc.ir/article_10807_f8a443ec7005196144bf506dfa1a41bb.pdf (in Persian)
- Center for Development and Foresight Research (2018). Examining the Compliance of the 2019 Budget Bill with the General Policies of Resistance Economy. Identifier Code 1058-8-97, Development, Financing and International Economy Group. Link: <https://B2n.ir/hk4895> (in Persian)
- European Commission (2017). MLE on Alignment and Interoperability of National Research Programmes. Retrieved from https://projects.research-and-innovation.ec.europa.eu/sites/default/files/rio/report/MLE-AI_final%2520report_KI-AX-17-010-EN-N.pdf
- Feshari, Majid, Abolhasani, Asghar, and Rezaei Mirghaed, Mohsen (2019). Strategic Evaluation of Iran's Currency Systems in the Framework of Resistance Economy (Dynamic Stochastic General Equilibrium Model). *Basij Strategic Studies*, 22(83), 67-95. Link: https://bsrq.cuir.ac.ir/article_103172.html (in Persian)
- Ghorbani, P., Edalatian Shahriari, J., & Haghshenas Kashani, F. (2019). Identification and prioritization of the influential components of resistance economy on the entrepreneurship process. *Rahbord Journal*, 28(4), 137–164. https://rahbord.csr.ir/article_115543.html (in Persian)
- Majlis Research Center (2015). Examining the Relationship of Development Programs with Resistance Economy Goals. Serial Number 14627, Office of Economic Studies. Link: <https://rc.majlis.ir/fa/report/show/951748> (in Persian)
- Majlis Research Center (2017). Examining the Compliance of the Sixth Development Plan Law with the General Policies of the Sixth Plan and Resistance Economy. Serial Number 15378, Office of Economic Studies. Link: <https://rc.majlis.ir/fa/report/download/1018146> (in Persian)

- Majles Research Center (2023). Review of the seventh development plan bill (44): Compatibility or incompatibility of the judicial section with the general policies of the plan (Serial No. 19112). Legal Studies Office. Retrieved from <https://rc.majlis.ir/fa/report/download/1778616> (in Persian)
- Miri Rostami, S. J., Nasiri Larimi, R., & Behniafar, A. (2022). Supervision of government resolutions' compatibility with the general policies of the Islamic Republic of Iran. *Iranian Political Sociology*, 5(3), 285–306. <https://doi.org/10.30510/psi.2022.313217.2578> (in Persian)
- Mousazadeh, E., & Haj Ali Khamsa, M. (2018). Reflections on the necessity of 'compatibility' or 'non-contradiction' of laws with the general policies of the system. *Public Law Knowledge*, 7(19), 73–86. Retrieved from https://mag.shora-rc.ir/article_124_3be5ec7ddc791676494bc628fc453260.pdf (in Persian)
- National System of Laws and Regulations of the Country. <https://qavanin.ir/> (in Persian)
- OECD (2023). Policy guide on legal frameworks for social and solidarity economy. Retrieved from https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/03/policy-guide-on-legal-frameworks-for-the-social-and-solidarity-economy_c0ffd018/9c228f62-en.pdf
- Seif, Allah Morad, and Sarlab, Mohammad (2018). Strategic Monitoring of the Resistance Economy of the Islamic Republic of Iran in the Fifth Development Plan. Strategic Project of the Faculty of Management and Strategic Planning, Imam Hussein University (AS). Link: <https://conf.ihu.ac.ir/85/8064/1145> (in Persian)
- Shaghaghi Shahri, Vahid (2019). Evaluation of the Implementation Status of Resistance Economy (Period 2011-2017). *Islamic Economy*, 19(76), 59-88. Link: https://eghtesad.iict.ac.ir/article_37762.html (in Persian)
- Smith, J., & Lee, K. (2018). Policy Alignment for Economic Self-Reliance: Lessons from East Asian Economies, *Asian Economic Policy Review*, Vol. 13, No. 2, pp. 245–263. <https://doi.org/10.1111/aepr.12217>
- Tahannazif, H., & Bahrami Hasanabadi, M. (2024). Indicators of the compatibility of parliamentary resolutions with general policies, considering the views of the supreme supervisory board on the proper implementation of the general policies of the system. *Public Law Knowledge*, 13(43), 27–52. <https://doi.org/10.22034/qjplk.2023.1752.1600> (in Persian)
- Text of the general policies of 'national production, support of Iranian labor and capital'. (2013). Retrieved from <https://maslahat.ir/0001N3> (in Persian)

- UN Environment Programme (2015). Methodology for SDG-indicator 17.14.1: Mechanisms in place to enhance policy coherence for sustainable development. Retrieved from https://wesr.unep.org/media/docs/projects/methodology_17_14_1.pdf
- Wiegant, D., Dewulf, A., & Van Zeben, J. (2024). Alignment mechanisms to effectively govern the sustainable development goals. *World Development*, 182, 1–14. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2023.106484>
- Zafar, M., & Mustafa, S. (2020). Legal Frameworks for Economic Resilience: A Comparative Study of Policy Compliance in Developing Economies, *Journal of Economic Policy Reform*, Vol. 23, No. 4, pp. 389–410. <https://doi.org/10.1080/17487870.2019.1634078>
- Zamanian, G., Dehmardeh Ghaleno, N., & Dadkhah, H. (2018). The role of good governance and resistance economy in urban development. *Rahbord Journal*, 29(3), 159–188. https://rahbord.csr.ir/article_117708.html (in Persian)